

СЕКЦІЯ 4

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 334.312.61-022.51(477.87)

Волощук Н.Ю.*старший викладач кафедри обліку і аудиту та фінансів
Карпатського інституту підприємництва
ВНЗ Університету «Україна»*

МАЛЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ДИНАМІЧНИЙ СЕКТОР РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Стаття присвячена порівняльному аналізу розвитку малого підприємництва України та Закарпатської області зокрема в умовах поглиблення ринкових відносин. Висвітлено особливості формування сприятливого середовища для забезпечення успішного розвитку малого підприємництва, окреслено роль підприємництва через формування функціональних підходів до його розвитку.

Ключові слова: мале підприємництво, порівняльний аналіз, ринкові відносини, функціональні підходи до розвитку.

Волощук Н.Ю. МАЛОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО КАК ДИНАМИЧНЫЙ СЕКТОР РАЗВИТИЯ РЕГИОНА

Статья посвящена сравнительному анализу развития малого предпринимательства Украины и Закарпатской области в частности в условиях углубления рыночных отношений. Освещены особенности формирования благоприятной среды для обеспечения успешного развития малого предпринимательства, определены роль предпринимательства через формирование функциональных подходов к его развитию.

Ключевые слова: малое предпринимательство, сравнительный анализ, рыночные отношения, функциональные подходы к развитию.

Voloshuk N.Y. SMALL BUSINESS AS A DYNAMIC SECTOR OF DEVELOPMENT OF THE REGION

The paper covers the comparative analysis of the small business development in Ukraine and the Transcarpathian region, specifically under further deepening of market relations. The peculiarities of forming favourable conditions for successful development of small business are defined, the role of the small business is shown through forming the main approaches to its development.

Keywords: small business, comparative analysis, market relations, functional approaches to development.

Постановка проблеми. В умовах поглиблення ринкових відносин з метою забезпечення ефективного функціонування економіки регіону необхідним є задіяння всіх суб'єктів господарювання. Важливу роль при цьому відіграє мале підприємництво, успішний розвиток якого сприяє вирішенню соціально-економічних проблем регіону, зокрема формуванню конкурентного середовища в процесі функціонування різних видів економічної діяльності, передусім пріоритетних, для розвитку яких є сприятливі умови і ресурсний потенціал; привабливість для іноземних і вітчизняних інвесторів; підвищення зайнятості населення регіону та інше.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формуванню науково-теоретичних підходів до сутності підприємництва присвячено в науковій праці Й.А. Шумпетера [19], З.С. Варналія [1], І.І. Лукінова [8], особливостям державного регулювання в сфері малого підприємництва – П.Ю. Лазура, забезпеченню розвитку малого підприємництва на регіональному рівні – В.І. Варцаби, М.В. Газуди, В.П. Мікловди, О.Я. Сідун [11; 9] та ін.

Постановка завдання. На основі результатів дослідження здійснити порівняльний аналіз функціонування суб'єктів малого підприємництва країни та регіону з окресленням ролі і перспектив його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мале підприємництво як динамічний і мобільний сектор економіки регіону відіграє важливу роль у процесі формування конкурентного середовища для функціонування підприємницьких структур та вирішення проблем зайнятості населення, підвищення його добробуту, наповнення ринку товарами та послугами.

У суспільстві сформувалися певні принципи щодо становлення і розвитку суб'єктів малого підприємництва. Цей вид господарювання за роки незалежності України пройшов складний організаційний шлях формування, становлення і розвитку з утвердженням певних тенденцій підприємницької діяльності. Визначилися напрями господарювання малих підприємницьких структур, окреслилися першочергові завдання їх подальшого функціонування і розвитку, сформувалася суспільна думка щодо їх діяльності.

Вагомий вплив малого підприємництва на процес ефективного реформування вітчизняної економіки підкреслював І.І. Лукінов, вважаючи, що цей процес обумовлюється формуванням належних економічних і правових умов з метою забезпечення успішного розвитку малого бізнесу, однак не за рахунок штучного подібнення діючих великих промислових і аграрних виробництв, оскільки це може вплинути на розвиток великого бізнесу і призупинити впровадження розробок науково-технічного прогресу [8, с. 140].

Загалом, підприємництво, як визначає Господарський кодекс (ст. 42), є самостійною, ініціативною, систематичною, на власний ризик господарською діяльністю, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [2]. Однак формування сприятливого середовища для розвитку цього виду підприємництва повинно супроводжуватися інноваційними процесами, оскільки підприємець є власне інноватором, як і вважав теоретик підприємництва Й. Шумпетер [19, с. 56].

Підприємництво, як вважає З.С. Варналій, є особливим типом господарювання, де головним суб'єктом є підприємець, який раціонально поєд-

нує (комбінує) фактори виробництва на інноваційній основі і власній відповідальності, організує і керує виробництвом з метою одержання підприємницького доходу [1, с. 37].

Правові засади державної підтримки суб'єктів малого підприємництва незалежно від форми власності з метою якнайшвидшого виходу з економічної кризи та створення умов для впровадження ринкових реформ визначає Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», де чітко наголошено, що суб'єктами малого підприємництва є фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи-підприємці, в яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України, та юридичні особи-суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України [10].

Розвиток малого підприємництва є одним з перспективних напрямів ринкових трансформацій в Україні, оскільки функціонування малих підприємств базується передусім на мобільності і швидкій диверсифікації їх діяльності з метою адаптації до швидкоплинних і змінних умов господарювання. Роль малого і середнього підприємництва в національній економіці найкраще проявляється в притаманних йому функціях, серед яких основними є [7, с. 91-95]: формування конкурентного середовища; забезпечення значної частки валового національного продукту; вирішення проблем зайнятості; надає ринковій економіці необхідної гнучкості; сприяє прискоренню науково-технічного прогресу тощо.

Дослідження свідчить, що за період 1991-1996 рр. малий бізнес в Україні під впливом різних процесів (гіперінфляція, бартеризація, зменшення обсягу внутрішнього ринку тощо) перебував у кризовому стані і практично не розвивався. Це підтверджується і показниками економічної статистики, які стали більш доступними для наукового аналізу в зв'язку з переходом вітчизняної системи обліку та методів статистичного спостереження до міжнародних стандартів на основі впровадження в статистичну практику Класифікації видів економічної діяльності (КВЕД), гармонізованої з міжнародною класифікацією видів діяльності Євросоюзу NACE (Rev. 1.1). Нині статистична інформація формується згідно з Національним класифікатором України (ДК 009:2010), який набув чинності 01.01.12 у новій редакції [6].

За даними статзвітності за 1992-1997 рр., внаслідок інтенсивного процесу приватизації в Україні, було роздержавлено понад 56 тис. виробничо-господарських об'єктів. Державна форма власності реформованих підприємств перетворилася на колективну, приватну і змішану. За підсумками господарювання в 1990 р. зареєстрована найбільша частка підприємств колективної форми власності – 73,5%. У загальнодержавній формі власності залишалось 21,3%. Колективні підприємства виробляли 63,5% продукції, загальнодержавні – 35,4%.

Стрімко зростала кількість новостворених малих підприємницьких структур: у 1997 р. їх кількість становила 136,2 тис. од., або на 40,2 тис. більше про-

ти 1995 р. У розрахунку на 10 тис. населення припадало 27 малих підприємств. Однак малі підприємства в аналізований період проходили організаційне становлення, їх частка у виробництві продукції була мізерною. У 2000 та 2005 рр. малі підприємства України реалізували продукції (робіт, послуг) відповідно 8,1 та 5,5% до обсягу реалізованої продукції по економіці в цілому. За даними статистики, істотний обсяг нарощування виробництва і реалізації продукції суб'єктами малого підприємництва відмічено починаючи з 2006 і до 2013 р. Так, за 2006 р. було реалізовано продукції на суму 357252,6 млн грн, або в 4,3 разу більше проти 2005 р. [15, с. 319]. Приріст реалізації продукції в 2012 р. перевищував показник 2006 р. у 1,9 разу, або на 313,2 млрд грн. Незначні відмінності спадної тенденції спостерігаються в 2013 р. порівняно з 2012 р. (-219,6 млн грн).

За останні роки відмічено значне зростання показника реалізації продукції в розрахунку на 1 найманого працівника: з 165,5 тис грн у 2006 р. до 354,3 тис грн у 2013 р. Разом з тим, як засвідчує аналіз незадовільними залишаються фінансові показники малих підприємств: до 2010 р. включно збільшувалися збитки від підприємницької діяльності, за останні три роки питома частка збиткових підприємств знаходиться в межах 30%.

За аналізовані роки знизилася кількість найманих працівників підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності, вона практично стабілізувалася – на одному малому підприємстві зайнято 5 найманих працівників. Кожен четвертий працівник підприємницьких структур зайнятий у малому бізнесі, а з числа економічно активного населення – кожний одинадцятий [17, с. 284, 337].

Порівняльний аналіз основних показників діяльності суб'єктів малого підприємництва (фізичних осіб-підприємців включно) по Україні та в розрізі областей Карпатського регіону засвідчує певні тенденції зростання обсягу реалізації виробленої продукції. Однак відсоток реалізованої продукції підприємницькими структурами малого бізнесу Закарпатської, Івано-Франківської, Чернівецької областей до обсягу по Україні не перевищує 1,6%, Львівської – 4,1%.

За підсумками господарювання суб'єктів малого підприємництва України за аналізовані роки (2010-2013 рр.), на фоні зростання обсягу реалізованої продукції (568,3 у 2010 р. проти 670,3 млрд грн у 2013 р.), у тому числі і в розрахунку на одного зайнятого працівника (відповідно 262,5 та 333,4 тис грн), збільшується їх кількість (відповідно 357,3 та 373,8 тис од.), але зменшується зайнятість працівників (відповідно 2164,6 до 2010,7 тис осіб). За чотири останні роки (2010-2013 рр.) кількість зайнятих у малому бізнесі України скоротилася на 153,9 тис. осіб, а в Закарпатській області – на 8,3 тис осіб. За 2013 рік кількість суб'єктів малого підприємництва з урахуванням фермерських господарств та статистичної інформації по фізичних особах – підприємцях на 10 тис. наявного населення області становила 317 од., з яких 46 од. становлять малі підприємства, 275 – фізичні особи-підприємці [13, с. 267]. Регіональні особливості функціонування малих підприємств Закарпатської області відображені в таблиці 1.

Аналіз статистичних показників за 2013 р. свідчить, що в структурі кількості підприємств області за розмірами, частка малих становить 95,3%, середніх – 4,6%, великих – 0,1% загальної кількості суб'єктів підприємницької діяльності. Якщо в 2007-2008 рр. останні були розташовані в м. Мукачево та Ужгородському районі, то за результатами структур-

Таблиця 1

Основні показники діяльності малих підприємств Закарпатської області

Показники	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Кількість малих підприємств, од.	5843	7802	5453	5246	5322	5741
на 10 тис. осіб наявного населення, од.	46	63	44	42	43	46
Середньорічна кількість найманих працівників на малих підприємствах, тис. осіб	41,7	36,7	35,8	31,7	28,7	27,1
до попереднього року, %	105,8	92,0	96,5	88,5	90,5	94,4
у розрахунку на 1 підприємство, осіб	7	5	7	6	6	6
до кількості найманих працівників підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності, %	24,6	30,4	35,8	33,1	32,3	32,3
до кількості працездатного населення, %	7,3	6,2	6,1	5,5	4,9	4,6
Обсяг реалізованої продукції (товарів і послуг), тис. грн.	654,1	1188,8	4463,9	5252,3	5467,8	5351,0
до обсягу реалізованої продукції (товарів і послуг) по економіці в цілому, %	22,9	11,2	22,1	19,9	19,9	17,8
реалізовано продукції в розрахунку на 1 найманого працівника, тис. грн.	15,7	32,4	124,7	165,7	190,5	197,5
Операційні витрати з реалізованої продукції (робіт і послуг), тис. грн.	...	1178,7	4119,7
Оборотні кошти, тис. грн.	460,4	880,3	2695,7
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування (сальдо), тис. грн.	+ 8577,0	-7365,7	-68897,1	-17642,8	-19265,8	-21271,1
Сума прибутку, тис. грн.	59626,0	73261,1	203302,3	270705,4	282332,2	411629,5
Частка прибуткових підприємств, %	72,3	80,0	64,8	72,3	72,8	73,5
Сума збитків, тис. грн.	51049,0	80626,8	272199,4	288348,2	301598,0	432900,6
Частка збиткових підприємств, %	27,7	20,0	35,2	27,7	27,2	26,5
Середньомісячна заробітна плата найманих працівників, грн.	131,30	411,26	1091,91	1234,4		
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	236823,0	491629,0	1684320,5	2375736,0		2116904,5
Кредиторська заборгованість, тис. грн.	363233,1	617770,0	2896640,8	2724543,3		3530071,5
Валові капітальні інвестиції, тис. грн.	37668,0	194086,0	576749,7	1162763,0		

**За 2005 р. наведено фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування

Розраховано за джерелами: [13, с. 325, 267-268; 18, с. 113, 117; 5, с. 223, 221; 4]

ного спостереження починаючи з 2009 р. великі підприємства зосереджені лише в Ужгородському районі [12, с. 168].

За видами економічної діяльності великі підприємства переважно належать до промислової сфери, така ж тенденція і стосовно середніх за розмірами підприємств, а також у таких видах економічної діяльності: оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотransпортних засобів і мотоциклів; сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність. Переважна більшість малих підприємств зосереджена в сфері сільського, лісового та рибного господарств, а також оптової та роздрібною торгівлі; ремонті автотransпортних засобів і мотоциклів; промисловості; будівництві [13, с. 269-271]. За період 2010-2013 рр. кількість малих підприємств поступово зростає. Так, якщо в 2010 р. їх кількість становила 5453 од., то в 2013 р. – 5741 од., що на 5,3% більше ніж у 2010 р. Найбільше кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення скоротилася в м. Ужгород – 70 од., м. Чоп – 36 од., в м. Хуст – 35 од. У гірських районах – Воловецькому та Великоберезнянському – відповідно 30 та 24 од.

У процесі дослідження виявлено негативні тенденції щодо обсягу реалізованої продукції малими підприємствами, оскільки у 2010 р. було реалізовано продукції на суму 4463,9 млн грн, або 22,1% до обсягу реалізованої продукції (товарів і послуг) по економіці Закарпатської області в цілому, а в 2013 р. – 5351,0 млн грн, або 17,8%. У цьому ж році частка малих підприємств у реалізації продукції (робіт, по-

слуг) становила 45,8%, фізичних осіб-підприємців – 54,2%. До речі, у реалізації продукції показник останніх є найвищий за часткою реалізованої продукції фізичними особами-підприємцями серед восьми областей Західного регіону України. За результатами структурного спостереження впродовж останніх п'яти років понад половину обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) малими підприємствами забезпечують підприємства торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку. За аналізований період відносно стабільною залишається частка обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) малих підприємств, які діяли в сфері освіти, охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, комунальних та індивідуальних послуг, культури та спорту, готелів та ресторанів. Зростає в обсязі реалізованої малими підприємствами продукції (робіт, послуг) частка підприємств транспорту та зв'язку. Стабільно третину обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) забезпечують малі підприємства м. Ужгорода, п'яту частину – підприємства м. Мукачева.

На конкурентоздатність малих підприємств значно впливають фінансові результати діяльності. Вперше за шість останніх років діяльність малих підприємств стала прибутковою: у 2011 р. сума прибутку становила 304,1 млн грн, або на 15,8 млн грн перевищила суму збитків, прибутковими були 72,2% малих підприємств. Характерно, що в аналізованому році операційні витрати в розрахунку на одиницю реалізованої продукції (робіт, послуг) становили 96,1 коп./грн., у тому числі в структурі операційних витрат матеріальні витрати становили 20,5%, вартість товарів та послуг, придбаних для перепродажу

та реалізованих без додаткової переробки, – 51,0%, витрати на оплату праці – 10,0%, відрахування на соціальні заходи – 3,4%. За 2012-2013 рр. стабілізувалися суми податкових надходжень до бюджету від суб'єктів малого підприємництва. У 2012 та 2013 рр. від підприємців-фізичних осіб до бюджету надійшло відповідно 200,1 млн грн та 232,7 млн грн, від суб'єктів малого підприємництва-юридичних осіб – 710,8 млн грн та 795,1 млн грн.

За останні роки на третину зменшилася частка витрат підприємств на будівництво. Позитивно також, що на третину зросла частка витрат на придбання нових основних засобів та інших необоротних матеріальних активів.

Малими підприємствами за рахунок усіх джерел фінансування залучалися валові інвестиції в основний капітал та в нематеріальні активи, які вперше за останні п'ять років зросли, перевищивши своє значення за 2010 рік у два рази (у 2011 р. – 1162,8 млн грн). Основним джерелом інвестицій залишаються власні кошти підприємств.

Найактивніше залучалися інвестиції малими підприємствами в сфері операцій з нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям. Сума залучених ними інвестицій за 2011 р. більш ніж удвічі перевищила показник 2010 року і становила 980,5 млн. грн. Однак за останні два роки органами статистики показники валових інвестицій не відслідковувалися.

На малих підприємствах області працює третина загальної кількості найманих працівників, або 6,0% до кількості працездатного населення (2013 р.). Проте внаслідок економічної кризи останніх років у державі в 2013 р. середньорічна кількість найманих працівників малого бізнесу скоротилася проти показника 2006 р. на 7,0 тис осіб (підприємців-фізичних осіб включно). Вагомою є частка найманих працівників у сфері готелів та ресторанів – 83,9% загальної кількості, операцій з нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям – 73,3%, будівництва – 71,4%, у сфері освіти всі наймані працівники працюють на малих підприємствах.

Інтенсивність і результативність господарської діяльності суб'єктів малого підприємництва значною мірою залежать від рівня оплати праці. Середньомісячна заробітна плата найманих працівників на малих підприємствах області за 2011 р. зросла проти попереднього року на 13,0% і становила 1234,38 грн, проте була однією з низьких (включаючи Волинську та Івано-Франківську області) у Західному регіоні країни.

Нижче прожиткового мінімуму була заробітна плата в працівників сфери готельно-ресторанного господарства, охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, а також на малих підприємствах м. Чоп, Великоберезнянського, Виноградівського, Воловецького, Іршавського, Міжгірського, Перечинського, Рахівського та Тячівського районів. Вищою за обласний показник була заробітна плата найманих працівників у сфері фінансової діяльності – 2251,15 грн, торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – 1465,00 грн, транспорту та зв'язку – 1281,29 грн.

За адміністративно-територіальною належністю перевищувала значення обласного показника заробітна плата на малих підприємствах м. Ужгород, м. Мукачеве, Мукачівського, Свалявського, Хустського та Ужгородського районів. Найнижчою вона була на малих підприємствах Воловецького району – 794,44 грн.

Серед областей Карпатського регіону в 2011 р. найвищою середньомісячна заробітна плата найманого працівника в підприємстві була у Львівській області – 1324,83 грн, у Закарпатській – на 100 грн менша. Науковці-дослідники констатують негативну тенденцію щодо виплати заробітної плати «в конвертах», зокрема в приватних підприємницьких структурах. В умовах функціонування так званої «тіньової економіки» у країні така практика справді існує. На окремих підприємствах малого бізнесу існує негативна тенденція накопичення заборгованості з виплати заробітної плати. Постає завдання дотримання підприємницькими структурами області чинного законодавства в плані мінімальних гарантій щодо оплати працівників та строків виплати заробітної плати, доведення розміру середньомісячної заробітної плати в сфері малого підприємництва до розміру середньомісячної заробітної плати працівників, зайнятих в економіці області.

Висновки з проведеного дослідження. Утвердження позитивних тенденцій і реалізація заходів щодо удосконалення підприємницької діяльності в регіоні перебувають у прямій залежності від формування цілеспрямованої, послідовної та передбачуваної державної регуляторної політики та дій владних і управлінських органів у сфері господарської діяльності. До основних заходів щодо активізації розвитку малого підприємництва слід віднести: законодавче забезпечення, регулювання підприємницької діяльності, зокрема лібералізацію законодавства, усунення адміністративних бар'єрів та зменшення регуляторних факторів функціонування суб'єктів підприємництва, подальший розвиток інфраструктури малого підприємництва, створення механізму фінансової підтримки підприємств, заохочення комерційних банків до інвестування малого підприємництва, підвищення ефективної співпраці з органами державного управління.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики / З.С. Варналій. – 3-є видання. – К.: Знання, КОО. – 2005. – 302 с.
2. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
3. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва / Державна служба статистики України: статистичний збірник / за ред. М. С. Кузнецова. – К., 2014. – 510 с.
4. Діяльність суб'єктів господарювання Закарпатської області: статистичний збірник за 2011 рік. – Ужгород, 2012. – 247 с.
5. Діяльність суб'єктів господарювання Закарпатської області: статистичний збірник за 2012 рік. – Ужгород, 2013. – 235 с.
6. Класифікація видів економічної діяльності ДК009:2010 [Електронний ресурс]: Національний класифікатор України / Держспоживстандарт України від 11.10.2010 № 457. – Режим доступу: http://www.ubc.ua/Links/codes_ua2.html 184.
7. Лазур П.Ю. Державне регулювання малого і середнього підприємництва / П.Ю. Лазур. – Львів: Новий Світ-2000, 2006. – 400 с.
8. Лукінов І.І. Економічні трансформації (наприкінці ХХ сторіччя): наукове видання / І.І.Лукінов. – К.: Ін-т економіки НАН України, 1997. – 456 с.
9. Мікловда В.П. Регіональні фактори розвитку малого підприємництва за видами економічної діяльності / В.П. Мікловда, М.В. Газуда // Інноваційна економіка: всеукраїнський науково-виробничий журнал. Вип. 1. – Тернопіль, 2008 [7]. – С. 53-57.
10. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – № 3. – Ст. 23.
11. Регіональні механізми розвитку і підтримки малого підприємництва / В.П. Мікловда, В.І. Варцаба, М.М. Пітюлич,

12. О.Я. Сідун: монографія. – Ужгород: Карпати, 2001. – 152 с.
13. Розвиток підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності Закарпатської області: статистичний збірник. – Ужгород, 2010. – 248 с.
14. Статистичний щорічник Закарпаття за 2013 рік / Головне управління статистики у Закарпатській області; за ред. Г.Д. Гриник. – Ужгород, 2014. – 511 с.
15. Статистичний щорічник України за 2000 рік / Державний комітет статистики України; за ред. О.Г. Осауленка. – К.: Техніка, 2001. – 598 с.
16. Статистичний щорічник України за 2005 рік / Державний комітет статистики України; за ред. О.Г. Осауленка. – К.: Видавництво «Консультант», 2006. – 575 с.
17. Статистичний щорічник України за 2010 рік / Державна служба статистики України; за ред. О.Г. Осауленка. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2011. – 559 с.
18. Статистичний щорічник України за 2013 рік / Державна служба статистики України; за ред. О.Г. Осауленка. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2014. – 534 с.
19. Фінансовий стан підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності Закарпатської області: статистичний збірник / Головне управління статистики у Закарпатській області. – Ужгород, 2014. – 171 с.
20. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры). – М.: Прогресс, 1982. – 455 с.

УДК 338.2

Лаврив Л.А.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри державного і муніципального управління
Тернопільського національного економічного університету*

МЕХАНІЗМ УКЛАДАННЯ УГОД ЩОДО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ У СИСТЕМІ ПІДТРИМКИ ТА ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В РЕГІОНІ

Висвітлено передумови сучасного стану укладання угод щодо регіонального розвитку. Проведено аналіз чинного механізму укладання угод щодо регіонального розвитку в Україні та надано рекомендації з його удосконалення у контексті підтримки й захисту економічної конкуренції в регіоні.

Ключові слова: угода щодо регіонального розвитку, економічна конкуренція, регіональний розвиток.

Лаврив Л.А. МЕХАНИЗМ ЗАКЛЮЧЕНИЯ СОГЛАШЕНИЙ ПО РЕГИОНАЛЬНОМУ РАЗВИТИЮ В СИСТЕМЕ ПОДДЕРЖКИ И ЗАЩИТЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ КОНКУРЕНЦИИ В РЕГИОНЕ

Освещены предпосылки современного состояния заключения соглашений по региональному развитию. Проведен анализ действующего механизма заключения соглашений по региональному развитию в Украине и даны рекомендации по его усовершенствованию в контексте поддержки и защиты экономической конкуренции в регионе.

Ключевые слова: соглашение о региональном развитии, экономическая конкуренция, региональное развитие.

Lavriv L.A. MECHANISM OF CONCLUDING THE AGREEMENTS ON REGIONAL DEVELOPMENT IN THE SYSTEM OF SUPPORT AND PROTECTION OF ECONOMIC COMPETITION IN THE REGION

The preconditions of the current state of conclusion the agreements on regional development are outlined. The current mechanism of the agreements on regional development in Ukraine is analyzed. The recommendations of improvement the mechanism of the agreements on regional development in the context of support and protection of economic competition in region are given.

Keywords: agreement on regional development, economic competitiveness, regional development.

Постановка проблеми. В умовах міжнародної інтеграції та глобалізації економічна конкуренція в регіонах виступає, з одного боку, рушійною силою розвитку ринкового середовища в країні, з іншого – індикатором розвитку, а тому потребує підтримки на законодавчому рівні й застосування адекватних інструментів захисту в контексті реалізації регіональної, фінансової, інвестиційної, науково-технічної, інформаційної та інших напрямів державної економічної політики. Формування сприятливого інституційного середовища для розвитку конкуренції в регіонах потребує активних, цілеспрямованих та узгоджених дій з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Одним із важливих інструментів узгодження їх діяльності в питаннях державного стимулювання розвитку регіонів, як основи підтримки економічної конкуренції, виступають угоди щодо регіонального розвитку, які укладаються між Кабінетом Міністрів України та обласними радами.

Як засвідчує аналіз останніх досліджень і публікацій, якщо інституційній підтримці регіонального розвитку та регіональній політиці на сьогодні присвячено низку праць вітчизняних вчених

(З.С. Варналія [1], В.С. Куйбіди [2], А.Ф. Мельник [3], В.Є. Воротіна, Я.А. Жаліла [4] і ін.), науковці (М.П. Бутко, Л.П. Подоляк [5], А.І. Мокій [6], В.І. Волошин, Н.А. Мікула, Т.Г. Васильців, В.В. Боровський [7] та ін.) досліджують різні аспекти конкурентоспроможності регіональних господарських систем, то лише в поодиноких працях (В. Жук [8], М. Іжа [9]) піднімається питання реалізації угод щодо регіонального розвитку, а в контексті підтримки й захисту економічної конкуренції в регіонах проблема укладання угод між державними органами влади та органами місцевого самоврядування залишається недослідженою.

Постановка завдання. У рамках окресленої проблеми завданнями даного дослідження є: висвітлення передумов сучасного стану укладання угод щодо регіонального розвитку; аналіз чинного механізму укладання угод щодо регіонального розвитку в Україні та надання рекомендацій з його удосконалення в контексті підтримки й захисту економічної конкуренції в регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Угоди щодо регіонального розвитку, які укладаються між